Irène Némirovsky

Vi de solitud

CLUB DE LECTURA 60

14 de març de 2016

BIBLIOTECA
BAC DE RODA

Vida

Aquesta novel·lista jueva va néixer a Kiev el 1903, filla d'un banquer ucrainià. Des de molt petita va ser educada per una institutriu francesa, per la qual cosa la seva llengua materna es pot dir que va ser el francès. En aquesta llengua va desenvolupar la seva contundent obra literària, tot i que coneixia el rus, el polonès, el finès i el jiddisch.

El desembre del 1918, fugint de la Revolució Russa, la família s'instal·là a Finlàndia, però l'any següent s'establiren a França on Irene, amb 16 anys, va poder reprendre els seus estudis.

El 1926 es llicencià en Lletres per la Universitat de la Sorbona. Aquell mateix any es casà amb el banquer Michel Epstein amb qui va tenir dues filles: Denise (1929) i Elisabeth (1937).

Irène Némirovsky escrivia des dels 18 anys, però la primera obra que publicà va ser ***David Golder*** (1929). Aquesta obra, brillant i cruel, va ser de seguida molt valorada pels lectors i la crítica, i se'n feren adaptacions per al teatre i el cinema. Un any després va aparèixer ***El ball*** (1930), també adaptada al cinema, ***Les mosques de tardor*** (1931), ***El cas Kurílov*** (1933), ***Vi de solitud*** (1935), ***Els gossos i els llops*** (1940)...

Tot i que tota l'obra d'aquesta autora era escrita en francès, el govern va rebutjar la seva proposta de nacionalitzar-se francesa, en una clara manifestació d'antisemitisme.

Posteriorment, les lleis antisemites de l'octubre de 1940, promulgades pel govern de Vichy, van ocasionar la pèrdua del treball per al marit i impediren que l'autora pogués seguir publicant. La família es refugià a Issy-l'Évêque, on, tanmateix, Némirovsky continuà escrivint, assenyalada per l'estrella groga.

Fins que, el juliol del 1942, va ser arrestada i internada en un camp de concentració. Deportada a Auschwitz, hi morí el 17 d'agost del 1942, a causa del tifus. El seu marit moria uns mesos després a la cambra de gas.

Les seves filles, que visqueren la guerra amagades per diversos parents i amics, sempre dugueren amb elles una maleta amb els manuscrits inèdits que la seva mare els havia confiat. Entre ells es trobaven els dos primers volums de la ***Suite francesa*** (publicada a França el 2004), l'obra més ambiciosa de l'autora, on pretenia narrar la desaparició de la França "normal", després de l'ocupació alemanya i l'èxode que se'n derivà.

Entre les obres publicades pòstumament i que han estat traduïdes al català o castellà, destacarem: ***La vida de Chéjov*** (1946), ***Els focs de tardor*** (1957), ***El mestre de les ànimes*** (2004) i ***El ardor de la sangre*** (2007) .

Obra

Vi de solitud, que ha estat definida com a la més personal i biogràfica de l'autora, va ser publicada 5 anys després de la seva més celebrada, El Ball (1930) i abunda en el tema de la venjança d'una noia jove – novament una família rica d'origen rus, que viu a França – contra la seva mare.
El recorregut per l'espai dels personatges de la seva novel·la és paral·lel al recorregut per la seva mateixa família: Ucraïna, St. Petersburg, Finlàndia i París. I els personatges: la mare, bella, superficial i mundana; el pare, un potentat jueu obsedit pels negocis i la mateixa filla, Elena, tenen més que una semblança amb la família Nemirovsky.

La protagonista, l'Elena Karol, és un alter ego de l'autora en els seus anys d'infantesa, sense cap mena de filtre literari. Creix en una ciutat molt semblant a Kiev, desatesa pel pare a qui adora i menystinguda per la mare que només viu per a ella mateixa i les seves conquestes amoroses. Més tarda, empesa per la Revolució russa, la família Karol, també com la Nemirovsky, s'instal·larà a París on arribarà per a la jove, convertida ja en una atractiva joveneta, l'hora de la venjança.
Seguint el fil apuntat a El ball, Nemirovsky, amb una visió encara més amarga, retrata part de la seva història personal i de la mentalitat de la classe social a la qual pertany, a la llinda de la Primera Guerra Mundial.

La qualitat de la prosa de Nemirovsky, i la seva habilitat de crear trames humanes, no només li han procurat un lloc en totes les prestatgeries de les biblioteques de tot el món, sinó que li han donat el privilegi de sobreviure el pas del temps com els majors mestres de la literatura. Llegir Nemirovsky significa gaudir d'una prosa serena i molt cuidada, d'unes descripcions ajustades i versemblants i d'una xarxa de passions – amors i desamors, il·lusions i decepcions, solitud, incomprensió... - que difícilment ens deixaran indiferents.

Perquè l'ésser humà, per viure, necessita un mínim d'aire respirable, certa dosi d'oxigen i il·lusió (Irene Nemirovsky).

Opinions

El vi de la solitud, per GERMÁN GULLÓN

Les novel·les d'Irène Némirovsky (Kíev, 1903-Auschwitz, 1942) provoquen fortes reaccions en el lector. Els seus arguments obliguen a fer pauses en la lectura, perquè la frustració de no poder actuar contra els excessos que s'expliquen ens enterboleixen l'esperit. Necessitem recuperar l'alè. La meva manera de contrarestar el dolor experimentat és recordar el millor de la seva biografia, la fugida dels horrors de la revolució bolxevic, la posterior alegria de viure a París, d'estudiant a la Sorbona, el seu matrimoni, la publicació de les seves primeres novel·les, com la present (1935), el naixement de les seves dues filles. No obstant això, la biografia s'acaba al camp d'extermini d'Auschwitz.

La fama literària va ser pòstuma, fa mitja dotzena d'anys, després de la publicació de la Suite francesa (2007). ***El vi de la solitud*** resulta una novel·la molt trista on s'explica la història de la Elena, una doble de l'autora. Aquesta nena posseeix una enorme enteresa personal i una notable capacitat racional per comprendre el ferotge egoisme de la seva mare, Bella, i la indiferència del seu pare Boris. Tots dos la van sotmetre des de la més tendra infantesa a un maltractament psicològic criminal. Tant la seva deixadesa, com els abusos verbals o les contínues queixes sobre la seva conducta no s'aturen, tot i que gairebé ni la veuen, ja que viu a cura d'una institutriu francesa. Elena registra amb agudesa les reaccions de la mare, la seva vanitat, la seva sexualitat, caracteritzada més per l'ànsia d'atenció que pel desig. Com que el marit sempre va atrafegat amb els seus negocis, Bella necessita un amant fix que mimi el seu ociós jo. Elena descobreix de seguida que Bella enganya al seu pare amb un jove familiar anomenat Max, i aquí és on maquina la venjança, traïció i indolència. Els grans novel·listes del XIX, Gustave Flaubert, Clarín i Tolstoi, van explorar el tema de l'adulteri, sobretot l'efecte causat en la pròpia esposa (madame Bovary, Ana Ozores, Ana Karenina) i en l'ofès. Nemirovsky va més lluny, ja que analitza l'efecte causat per l'adulteri en la filla, la manca d'amor, ja que Bella viu absorta en si mateixa, en els seus capricis materials i emocionals.

Alguns crítics (com el premi Nobel J.M. Coetzze) esmenten la influència de Freud quan es refereixen als personatges de Némirovsky, però ella supera en subtilitat perceptiva al metge austríac. La riquesa de detalls amb que s'explica el cas d'Elena supera qualsevol que hagi descrit el famós psiquiatre. En aquesta novel·la no només aprenem d'Elena, de la pròpia Némirovsky, de la fragilitat i força de l'ésser humà, sinó també que la genialitat del relat ens impedeix reduir la protagonista a un tipus.

L'habilitat artística de Némirovsky es manifesta en com explica la manera de fer-se dona d'Elena, des de la infantesa fins a la majoria d'edat. La narradora descriu el despertar dels seus sentits, de l'olor, del tacte, de la vista. Llegim frases memorables, com la reacció de la nena en descobrir una brusa de la mare impregnada de l'olor de l'amant: *"els seus sentits frígids de nena, despertats per primera vegada al fons del seu cos, la torbaven amb vergonya i irònic ressentiment. Va acabar fent un manyoc amb la brusa i la va llançar contra la paret abans de trepitjar-la"* (p. 46).

Posteriorment, els petons d'un amic, un jove casat que tonteja amb ella l'inicien en la sexualitat, i aprèn a usar els mecanismes de poder que el desig permet exercir sobre uns altres. A la part final del llibre, essent ja una dona i essent pretesa per l'ex amant de la seva mare, comprèn el següent: *"Hélène no es va adonar de fins a quin punt Max la tenia a les seves mans. Es tornava tan tirànic, gelós i cruel amb ella com ho havia estat abans amb Bella. Un aprèn a estimar, com a qualsevol altra cosa,i la tècnica ja no canvia ... La fa servir sense adonar-se'n amb dones diferents ..."* (p. 206)
http://www.elcultural.com/

Irène Némirovsky, Vi de solitud: el penya-segat dels sentiments, per ÁNGEL SILVELO GABRIEL

La fredor amb què Némirovsky (Hèléne a la novel·la) mira cap al seu passat ens deixa glaçats, i si no fos perquè ho fa amb aquestes senyals d'identitat tan seves (on els records semblen tenyits de grans dosis d'irrealitat), cauríem en el més profund dels pous de la desesperació. Aquesta gran escriptora russa, un cop més, ho aconsegueix tot sense aparentment donar-nos res, i aquí rau la seva grandesa, en mostrar-nos la vida amb una senzillesa vestida de genialitat que ens capta l'atenció i el cor des de la primera línia. Quina capacitat tan magistral i sorprenent té aquesta escriptora per embolicar-nos en el cor dels seus personatges i dibuixar-nos el seu entorn, que en aquest cas inicia el seu desgraciat periple en la seva Ucraïna natal, on el vent del capvespre és com un follet en un bosc màgic, perquè ens porta i ens entabana per caure rendits davant el magnetisme de la seva prosa; una forma d'escriure que ens convida a buscar-la en el bagul de la vida més intensa i voraç, on els sentiments juguen només un paper, i la intensitat d'aquests sentiments ens torba l'ànim i l'esperit.

En aquesta ocasió, i sota un gran títol (***Vi de solitud***), Némirovsky s'atura a mostrar-nos la infància, adolescència i primera joventut d'una nena que es fa dona. En aquesta novel·la res és intranscendent, ja que estem davant l'obra més autobiogràfica de l'escriptora russa, que ens mostra el camí vital on es forja una persona, amb tot el bo i tot el dolent que hi ha en el transcórrer dels nostres dies. Aquí, la soledat d'una nena, es transforma en un segrest d'afectes i somnis per part dels seus progenitors, que al seu torn, es troben perduts entre l'egoisme insensat de la mare i la proximitat maldestre d'un pare que es beu la vida a grans glops. En aquest sentit, en aquesta novel·la no només surten magistralment retratats tots els personatges (Elena, Bella, Boris, Max, Mademoiselle Rose), sinó que també assistim, de la mà de Némirovsky, a la visualització d'aquesta època tan convulsa en la història de la humanitat que van ser les dues primeres dècades del segle XX. Aquesta maldestre innocència de l'instant present i el seu gaudi com si fos un coet de focs artificials, no els deixa mirar al futur, ni tampoc els deixa mira enrere, ja que qualsevol temps passat va ser pitjor, i això ens porta a navegar en un present sempre incert. Els tobogans i vaivens del pare d'Elena (Boris Karol) són un magnífic exemple de les convulsions polítiques i econòmiques que retraten el principi de segle, que aquí semblen magníficament reflectides sota el prisma d'una família jueva (sempre nòmada) que són tan desafortunats que només tenen diners.

La relació entre mare i filla (un leitmotiv que es repeteix en les novel·les de Némirovsky) apareix aquí amb una cruesa que ens convida a preguntar-nos una vegada i una altra per què. La sensació de que hi ha persones que deixen passar la seva vida sense fer res, creix cada cop més en aquest joc de gelosia i egoismes inert que té com a resultat l'odi d'una filla (intel·ligent) cap a una mare (profundament idiota), i aquest odi la porta a haver de refugiar-se en una institutriu francesa que li donarà un afecte, una atenció i una educació refinada. Sentiments i actituds diametralment oposats a tot allò que li ofereix i té la seva família. La destresa de caràcter d'Hélène (pura supervivència) es deixa entreveure en diversos moments en el transcurs de la novel·la, i ens fa empatitzar més encara amb una nena que posseeix grans dots de genialitat en un aïllament amb barrots d'or.
La capacitat tan embolcalladora com poètica amb la qual Némirovsky ens enganxa, arriba a unes dosis sublims quan, per exemple, ens descriu el procés de pèrdua i mort de Mademoiselle Rose (la seva institutriu) on la boira està molt ben tractada com a frontera que ens porta al més enllà; o en altres ocasions, sobretot a l'inici de cadascuna de les parts en què es divideix la novel·la, on una vegada més, en molt poques línies recrea tot un món de sensacions i retrats tant personals com físics que ens urgeixen en la necessitat de seguir llegint perquè no podem fer altra cosa que caure rendits davant aquestes mostres de gratitud cap a la gran literatura. Noruega, París ...

Vin de solitud es un gran títol per una gran novel·la que ens apropa a l'univers més íntim de la seva autora, que en aquestes línies ens dibuixa la seva infància, adolescència i primera joventut d'una forma magistral.

El vino de la soledad, per PEDRO SORELA, escriptor (www.pedrosorela.com)

"Pero en el ideal que tengo del Arte creo que no hay que mostrar nada [de las propias convicciones], y que el artista no debe aparecer más en su obra que Dios en la naturaleza. ¡El hombre no es nada, la obra lo es todo!". Eso le escribía Flaubert a George Sand, en diciembre de 1875, en una nueva formulación de la teoría que había tenido tal vez su máxima expresión **en *Madame Bovary,*** y de la que descienden no sólo el estilo de los teletipos de agencia sino ciertas escuelas de novela y crítica. En estas, y en contra de lo predominante en el XIX y a principios del XX, se propugna que sólo el texto importa y que el autor no existe, no debe existir y si es necesario se le omite: El texto se ha de sostener solo y ser leído por sí mismo, como un ser dotado de alma independiente.

Hace tiempo que me olvidé de esa filológica utopía, por impracticable en mi caso pues siempre he leído pensando en el escritor que había detrás, desde Dumas y Julio Verne, y no creo que ya nadie pueda cambiar eso. Pero con algunos autores me ha intrigado sobremanera cómo nadie pretendía seguir sosteniendo algo así, y eso me ha ocurrido en particular con ***Le vin de solitude (El vino de la soledad,*** Salamandra), que no sé si la propia autora calificó de "autobiografía mal disfrazada". Hasta el punto de que tenía previsto leer a continuación la densa biografía de Philopponnat y Lienhardt ***La vie d'Irène Némirovsky*** (Le livre de poche), y al cabo de cien páginas la he aplazado pues me parecía que todo está contado mucho mejor, omitiendo con más eficacia lo que no importa, en ***Le vin de solitude*****,** el más memorable, por cierto de los tres o cuatro libros que he leído de esta escritora magnífica.

Toda esta larga entrada para mostrar mi estupefacción, visto que hace rato dejé detrás la adolescencia, ante el hecho de que una novela me produzca una sensación, ¡una certeza!, de estar mejor "informado" que leyendo una biografía escrita con todas las fuentes y garantías propias del género. Al margen de que los hechos sean o no *ciertos* -que no lo son: sabemos que como mínimo nombres, fechas y hasta lugares pueden cambiar respecto a lo que sucedió-, lo que produce esa seguridad de *verdad* es, qué duda cabe, la excelencia de la escritura. Eso y la sensación de vivido que irradia todo el texto, acaso es lo mismo. Sólo se me ocurre otro ejemplo parecido, y es ***Tierra de los hombres,*** de Saint-Exupéry, donde la verdad se consigue, entre otras cosas, suprimiendo algunos datos objetivos que hubiesen convertido esos textos esenciales, y nunca mejor dicho, en crónica periodística.

El talento de Irene Nemirovsky se compone de muchos elementos pero entre los más llamativos -en una obra de una decena de volúmenes que vienen a componer una sola, como ocurre con muchos grandes- figura sin duda el que la autora conoce el mundo que describe con la exactitud que sólo puede dar una inteligencia muy aguda, afilada por una mirada de una sensibilidad más precisa que piadosa. Quiero decir que Nemirovsky resume lo en apariencia grande -el enriquecimiento de su padre se cuenta de forma impresionista, con series de tres o cuatro palabras como "millones"-, pero se fija en lo que importa: como cuando, en el camisón desgarrado de su madre, donde se mezcla su perfume con otro a tabaco, desconocido, una niña descubre la doblez, la clandestinidad y la traición.

Con Nemirovsky pierde gas la vieja acusación de que la novela sacrifica la precisión y el estilo para permitir la anécdota. Sin sacrificar esta, y sosteniendo la novela de iniciación de una niña que detesta a su madre porque a ésta le sobra su hija, ***Le vin de solitude*** sorprende a menudo con una exactitud casi biológica. Como cuando dice "La señorita Rosa cantaba a menudo: su voz era débil pero pura y precisa". O "Los dos pequeños Manassé eran chicos gruesos, pálidos, rubios, verdosos, linfáticos y dóciles".

Pero lo que hace leer ***Le vin de solitude*** a velocidad de crucero no es tanto que sea una novela de iniciación, con la peculiaridad de que se trata de una chica. O que esté contada con los ojos de una extranjera: una joven judía rusa emigrante, primero pobre, luego rica, fea pero elegante y refinada: esto es, una desclasada, una periférica, la condición de la literatura según Camus. Sino la inesperada revelación del tedio, falsedad e incluso angustia que se podía esconder en los escenarios de la última Belle Époque, los escenarios del supuesto lujo y diversión de la gran burguesía rusa y francesa antes y después de la Revolución de Octubre y la primera guerra mundial. Hacen falta unos ojos muy propios y valientes para conseguir ver algo así, y reconocerlo. Sabemos que lo que cuenta es *cierto,* y nos fiamos más de esa novela que de una biografía llena de datos contrastados. Una paradoja, al igual que con Flaubert, de quien -más que casi toda su obra o los numerosos estudios sobre ella y las teorías del autor-, hoy leemos su correspondencia. Ahí aparece el escritor, quizá no entero, pero sí en carne y hueso.

BIBLIOTECA BAC DE RODA
C. d'en Bac de Roda, 1 bis.
08510. Roda de Ter.
Tel.: 938540077.
A/e:b.rodadeter.br@diba.cat
Web: www.rodadeter.cat/biblioteca
Facebook: www.facebook.com/BibliotecaBacdeRoda
Biblioteca Virtual: http://bibliotecavirtual.diba.cat

BIBLIOTECA
BAC DE RODA

© Biblioteca Bac de Roda, 2016

Diputació Barcelona | Xarxa de Biblioteques Municipals
AJUNTAMENT DE RODA DE TER